

LAKIALOITE 74/2012 vp

Laki rikoslain 2 c luvun 11 ja 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Rikoslain 2 c luvun nykyisistä säännöksistä seuraa, että ehdottomaan määräaikaiseen vankeusrangaistukseen tuomitun vangin ei juuri koskaan tarvitse suorittaa koko rangaistustaan vankilassa, vaan lakisääteinen ennenaikainen ehdonalainen vapauttaminen keventää merkittävästi hänen tosiasiallista rangaistustaan. Tämä etu — monesti jopa yli puolet rangaistusajasta — tulee lähes poikkeuksitta sellaisellekin rikoksentekijälle, joka on tuomittu varsin törkeästä rikoksesta. Lakialoitteen tarkoitus on rajoittaa törkeissä rikoksissa tätä rikollisille perusteettoman suopeaa sääntelyä ja tehdä heille tuomituista rangaistuksista reaalisia rangaistuksia.

Nykyinen rikoslain 2 c luvun mukainen rikollisia suosiva sääntely sijoittuu pääosin sanotun 2 c luvun 5 §:ään (laissa 780/2005, vähäisine muutoksineen laissa 1099/2010). Sen mukaan määräaikausrangaistusta suorittava vanki on pääsääntöisesti päästettävä ehdonlaiseen vapauteen hänen kärsittyään rangaistusajastaan kaksi kolmasosaa (2/3) tai alle 21-vuotiaana tehdyn rikoksen rangaistuksesta puolet (1/2). Ja lisätuna vangeilla on 2 c luvun 8 §:n mukaisesti mahdollisuus päästä jo sitäkin aikaisemmin vapaaksi, nimittäin erityisesti valvottuun koevapauteen jopa kuusikin kuukautta ennen sanottua ehdonalaista vapauttamistaan.

Vieläkin nopeamman ehdonalaisen vapautuksen 2 c luvun 5 § säättää niin sanotulle ensikertalaiselle eli vangille, joka on joko todellinen ensikertalainen tai joka tätä rikostaan "edeltäneiden kolmen vuoden aikana ei ole suorittanut

vankeusrangaistusta vankilassa". Hän pääsee ehdonlaiseen vapauteen jo kärsittyään rangaistuksesta vain puolet (1/2) tai alle 21-vuotiaana tehdyn rikoksen rangaistuksesta vain yhden kolmasosan (1/3). Ja lisätuna on tässäkin edellä juuri mainittu 2 c luvun 8 §:n mukainen mahdollisuus päästä jo tätäkin aikaisemmin erityiseen valvottuun koevapauteen jopa kuusi kuukautta ennen sanottua ehdonalaista vapauttamistaan.

Kuvaton ylenmäärin lempeän sääntelyn huipentuma nykylaissa on se, että juuri kuvattu ensikertalaisuuden etu annetaan jopa moninkertaiselle törkeidenkin rikosten uusijalle, jos hän vain on sattunut olemaan nyt viimeksi kolme vuotta ja yhden päivän poissa vankilasta eli "edeltäneiden kolmen vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa".

On kriminaalipoliittisesti perusteetonta ja samalla kansalaisten oikeustajua loukkaavaa ja kansalaisten turvallisuutta vaarantavaa sekä rikosuhrin ja uhrin omaisten tunteita halveksuvaa, että törkeitäkin rikoksia tekeville annetaan kerrotunlaisia avokätisiä rangaistuslennuksia, huippunaan siis keinotekoinen ensikertalaisuuden käsite ja siitä törkeiden rikosten uusijoille syntyvä rangaistusajan 50-prosenttinen lyhennys. Tällaisesta alennustilasta kärsii myös rangaistusten ennaltaehkäisevä pelotevaikutus.

Se, että rikoslain 2 c luvussa on kerrotuin tavoin päädytty rikollisuutta ja rikoksenuusijoitakin erittäin ymmärtäväisesti suosivaan normitukseen, ei selity millään järkevillä kriminaalipoliittisilla perusteilla. Todellisena syynä kuva-

tunlaiseen lipsumiseen on kriminaalipolitiikkaamme jo pitkään hallinnut fiskaalinen tavoite eli valtion varojen säästäminen vähentämällä yhä enemmän ja kerta kerran jälkeen kalliita ns. vankipäiviä. Valtion säästötavoitteet ovat jatkuvasti ajaneet alas kelvollista kriminaalipolitiikkaa yleisen turvallisuuden intressit sivuuttaen.

Kriminaalipoliittisen pohjoismaisen vertailun vuoksi on syytä panna merkille tilanne Ruotsissa, joka on ollut Suomen yltiöliberaalin kriminaalipolitiikan ideologinen esikuva ja malli-maa 1960-luvulta alkaen usean vuosikymmenen ajan. Noina vuosikymmeninä on liberaalien taholta Suomessa aina vedottu Ruotsin "edistyk-selliseen ja humaniin" rangaistuspolitiikkaan, kun Suomeen on haluttu ja saatukin todellisia rangaistuksia jatkuvasti lyhentänyttä ja keventä-nyttä lainsäädäntöä. Tänä on todettavissa, että nykyinen Ruotsi on vastaavassa vankeuslainsäädännössään oikeudenmukaisemmalla, yleistä turvallisuutta ja yleistä oikeustajua selvästi pa-remmin vastaavalla kannalla kuin mihin Suo-messa ollaan säästösyistä ajautettu. Ruotsin ri-koslaki (brottsbalken) ei nimittäin lainkaan tun-ne edes aidoilte ensikertalaisille niin nopeasti ta-pahtuvaa vapautusta kuin suomalainen 1/2-ran-gaistuspuolitus saati jo 1/3-ajalla tapahtuva eh-donalainen vapautus. Ruotsin rikoslain mukaan sääntönä on (brottsbalkenin 26 luvun 6 §), että määräaikaisesta vankeusrangaistuksesta on suo-ritettava kaksi kolmasosaa ennen ehdonlaiseen vapauteen pääsyä. Tämän 2/3-ajan alittavia määräosia ei Ruotsin laissa ole, saati mitään sel-laista keinotekoista törkeitäkin rikoksia tehnei-den ensikertalaisuusosintaa kuin Suomessa.

Rikoslain nyt kyseisessä 2 c luvussa on yksi säännös, 11 §, joka edes teoriassa mahdollistaa jossakin määrin tuomita törkeiden rikosten teki-jöille todellisia reaalarangaistuksia. Sanotussa 11 §:ssä, sellaisena kuin se on laissa 990/2009, luetellaan törkeinä rikoksina seuraavat rikosni-mikkeet: murha, tappo, surma, törkeä pahoinpi-tely, törkeä raiskaus, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, törkeä ryöstö, törkeä tuhotyö, joukkotuhonta, rikos ihmisyyttä vastaan, törkeä rikos ihmisyyttä vastaan, sotarikos, törkeä sota-rikos, kidutus, törkeä ihmiskauppa, panttivan-

gin ottaminen, törkeä terveyden vaarantaminen, ydinräjähderikos, kaappaus, terroristisessa tar-koituksessa tehty rikos sekä sellaisen rikoksen yritys ja osallisuus sellaiseen rikokseen. Jos ri-kollinen tuomitaan määräaikaiseen vähintään kolmen vuoden rangaistukseen tällaisesta rikok-sesta, tuomioistuimien voi syyttäjän vaatimuksesta päättää, että "tuomittu vapautuu vankilasta vas-ta hänen suoritettuaan tuomitun rangaistusajan kokonaan". Lisäedellytyksiä on lueteltu 11 §:n 1 momentissa, muun muassa tuomitun arvioitu eri-tyinen vaarallisuus "toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle".

Juuri kuvattu 2 c luvun 11 §:n antama mah-dollisuus täysimittaisesti suoritettavan reaali-rangaistuksen tuomitsemiseen tulee meillä tuo-mioistuinikäytännössä erittäin harvoin esiin, kos-ka edellytykset kolmen vuoden minimirangai-stuksineen on ensinnäkin säädetty erittäin tiu-koiksi ja koska tuomioistuimelle on jätetty asia-sa harkintavalta ("... tuomioistuimien voi ...", sen si-jaan että olisi säädetty "... tuomioistuimen on..."). Lisäksi edellytetään syyttäjän esittämää nimenomaista vaatimusta, mikä sekä rajoittaa tuomioistuimen päätösvaltaa.

Käsillä olevassa lakialoitteessa nostetaan ku-vattu 2 c luvun 11 §:n mukainen täyspitkään reaalarangaistukseen tuomitseminen luetelluissa törkeissä rikoksissa pakolliseksi, mikäli rikos on tehty rikosoikeudellisenä täysi-ikäisenä eli 21 vuotta täyttäneenä ja mikäli rikoksesta tuomi-taan ehdoton vankeusrangaistus. Tämä vankeus-rangaistus voisi olla lyhyempikin kuin nykylais-sa alarajaksi asetettu kolme vuotta. Lueteltuihin törkeisiin rikoksiin on perusteltua lisätä raiska-us (rikoslain 20 luvun 1 §) ja lapsen seksuaali-nen hyväksikäyttö (rikoslain 20 luvun 6 §). Syyt-täjän esittämää nimenomaista vaatimusta ei edellytettäisi. Myöskään ei ole syytä edellyttää 11 §:n 1 momentin 3 kohdan nykyään säätämää erityisen vaarallisuuden arviointia, koska jo ky-seisen rikoksen törkeä laatu ja tuomitun van-keusrangaistuksen ehdottomuus osoittavat rea-alirangaistuksen aiheelliseksi, myös rangaistus-ten ennalta ehkäisevän pelotevaikutuksen kan-nalta.

Mikäli kyseinen törkeä rikos on tehty alle 21-vuotiaana, voi kuitenkin olla perusteltua sallia ehdonalainen vapauttaminen vangin suoritettua kaksi kolmasosaa (2/3) rangaistuksestaan vankilassa, ellei häntä ole oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 45 §:n 3 momentin mukaisen selvityksen perusteella pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle.

Lakialoitteessa ehdotettu 11 §:n muutos heijastuu saman luvun 12 §:ään. Viimeksi mainitun pykälän 1 momentin mukaan kyseisen tyyppinen vanki on nykyään päästettävä ehdonalaiseen vapauteen hänen suoritettuaan rangaistuksesta viisi kuudesosaa (5/6), jos häntä ei enää ole pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Jo tätä ennenkin hän

voi 12 §:n 2 momentin mukaan nykyisin päästä valvottuun koevapauteen. Nämä säännökset sekä niihin kytkeytyvä 12 §:n 4 momentti on nyt esitetyn lakialoitteen tavoitteiden toteutumiseksi johdonmukaisuuden vuoksi kumottava. Kuitenkin voidaan 12 §:stä säilyttää valvottua koevapautta koskeva 3 momentti, kunhan sen sisältö sovitetaan alempana lakiehdotuksessa esitetyllä tavalla tämän lakialoitteen perusratkaisuihin. Sanotusta momentista tulisi siten 12 §:n ainoa momentti.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rikoslain 2 c luvun 11 ja 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 2 c luvun 11 ja 12 §, sellaisina kuin ne ovat, 11 § laeissa 780/2005 ja 990/2009 ja 12 § laeissa 780/2005 ja 1099/2010, seuraavasti:

2 c luku

Vankeudesta

11 §

Koko rangaistuksen suorittaminen vankilassa

Tuomioistuimen on rangaistukseen tuomitsaan päätettävä, että tuomittu vapautuu vankilasta vasta suoritettuaan tuomitun rangaistusajan kokonaan, jos rikoksenteikijä tuomitaan määräaikaiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen murhasta, taposta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä, raiskauksesta, törkeästä raiskauksesta, lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, törkeästä ryöstöstä, törkeästä tuhotyöstä, joukkotuhonnasta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivangin ottamisesta,

törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähderikoksesta, kaappauksesta, terroristisessa tarkoituksesta tehdystä rikoksesta taikka sellaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta sellaiseen rikokseen.

Jos 1 momentissa tarkoitettu rikos on tehty kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana ja jos rikoksenteikijää ei ole rikoksesta ilmenevien seikkojen ja oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 45 §:n 3 momentin mukaisen selvityksen perusteella pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle, tuomioistuin voi rangaistukseen tuomitessaan päättää, että tuomittu päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan kaksi kolmasosaa.

Milloin kahdesta tai useammasta rikoksesta tuomitaan määräaikainen yhteinen vankeusrangaistus, 1 tai 2 momentissa tarkoitettua päätöksen edellytyksenä on, että ainakin yksi rikoksis-

ta on 1 momentissa mainittu rikos ja että siitä rikoksesta erikseen tuomittaessa seuraisi määräaikainen ehdoton vankeusrangaistus.

12 §

Valvottu koevapaus

Koko rangaistusajan suorittamaan määrätty sijoitetaan valvottuun koevapauteen aikaisintaan kolme kuukautta ennen vapauttamista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Helsingissä 26 päivänä lokakuuta 2012

Mika Niikko /ps
Jari Lindström /ps
Osmo Kokko /ps
Jussi Niinistö /ps
Ritva Elomaa /ps
Juha Väättäinen /ps
Teuvo Hakkarainen /ps
Arja Juvonen /ps
Johanna Jurva /ps
Pietari Jääskeläinen /ps
Tom Packalén /ps

Laila Koskela /ps
Reijo Hongisto /ps
Kauko Tuupainen /ps
Martti Mölsä /ps
Lea Mäkipää /ps
Vesa-Matti Saarakkala /ps
Mikko Alatalo /kesk
Maria Lohela /ps
Olli Immonen /ps
Ismo Soukola /ps
Juho Eerola /ps